O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.T. Muxamedov
____
2023 yil ________

TIKUV BUYUMLARINI KONSTRUKSIYALASHNING AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARI
O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60112300 – Texnologik ta'lim

Chirchiq – 2023

Fan/modul kodi TBK VI105	O‘quv yili 2025-2026	Semestr 5/6	ECTS - Kreditlar 8	
Fan/modul turi Majburiy	**Ta’lim tili** O‘zbek		**Haftadagi dars soatlari** 4	

1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta’lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Tikuv buyumlarini konstruksiyalashning avtomatlashtirilgan tizimlari	60	60	120

2.

I. Fanning mazmuni.

Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalarga bolalar, ayollar, erkaklar kiyimlari asos chizmalarini konstruksiyalash uchun gavdadan olinadigan o‘lchovlar haqida, asos chizmalarni konstruksiyalash, kiyimlarni turli fasonda modellashtirish, maketlarni tayyorlash, texnologik xaritalarni tayyorlash, hamda bo’lajak mutaxassislarni umumiy o’rta ta`limda maktab o’quvchilarini ijodiy faoliyatga muvaffaqiyatli tayyorlash, talabalarga o’g’il bolalar, qiz bolalar, ayollar va erkaklar kiyimlarini asos konstruksiyalarini qurish va model eskizi bo’yicha maxsus kompyuter dasturlari orqali konstruksion chiziqlar kiritgan xolda modellashtirishni o’rgatishdan iborat.

Fanning vazifasi - davlat ta’lim standartiga asosan talabalarda nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalar, malakalarni shakllantirish orqali insonning hayotdagi o‘rni va ahamiyatini ochib berish, tikuv buyumlarini konstryksiyasini qurish va modellashtirishni avtomatlashtirilgan tizimlarda bajarish bo’yicha ko‘nikma va malakalarini shakllantirish.

II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. Tikuv buyumlarini konstruksiyalashning avtomatlashtirilgan tizimlari fanining mohiyati va vazifalari

Tikuv buyumlarini konstruksiyalashning avtomatlashtirilgan tizimlari fanining mohiyati va vazifalari .Kiyimlarni konstruksiyalashga doir dastlabki ma’lumotlar. Gavdadan o’lchov olish.Kiyim to’g’risida umumiy ma’lumotlar.

2-mavzu. Bolalar kiyimlarini konstruksiyasini qurishda bolalar gavdasi proporsiyalarini inobatga olish va model tanlash

Bolalar gavda tuzilishi haqida mahlumotlar.Gavda o‘lchamlari va o‘lchash asboblari.Bolalar gavdasi tuzilishi. Bolalar kiyimlari turlari.

3-mavzu: Ayollar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

Ayollar gavda tuzilishi haqida ma’lumotlar. Ayollar kiyimlari turlari va tasnifi. Ayollar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

4-mavzu: Qiz bolalar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

Qiz bolalar kiyimlari turlari va tasnifi. Qiz bolalar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish. Qiz bolalar kiyimlarini bezash.

5-mavzu: O’g’il bolalar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

O’g’il bolalar kiyimlari turlari va tasnifi. O’g’il bolalar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish. O’g’il bolalar kiyimlarini bezash.

6-mavzu: Belli kiyimlar konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

Belli kiyimlar haqida ma’lumotlar. Belli kiyimlar turlari va tasnifi. Belli kiyimlar konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

7-mavzu: Erkaklar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

Erkaklar gavda tuzilishi haqida ma’lumotlar. Erkaklar kiyimlari turlari va tasnifi. Erkaklar kiyimlari konstruksiyasini qurish va modellashtirish.

8-mavzu: Kiyim loyihalashni avtomatlashtirish yo‘llari.

Buyum loyihalashni avtomatlashtirish sistemalari (LAS). Loyihalash jarayonlari va bosqichlari. Turli loyihalashni avtomatlashtirish sistemalarida kiyim loyihalashning asosiy bosqichlarini bajarish xususiyatlari.

9-mavzu: Turli LASlarda kiyim loyihalashning asosiy bosqichlarini bajarish xususiyatlari.

Model rasmini yaratish. Bitta razmerdagi bazaviy konstruksiyani qurish. Model konstruksiyasini va andazalar komplektini bitta razmerda ishlab chiqish. Andazalarni razmer va bo‘ylar doirasida olish.

10-mavzu: Loyihalashning avtomatlashtirilgan sistemasi turlari.

LASning maqsadi va asosiy vazifalari. LASning tuzilishi. Kiyim loyihalash moduli. Andazalarni qurish moduli. Gradatsiya moduli. Marker Making joylashmasi moduli. Loyihalashning avtomatlashtirilgan sistemasi turlari. Kompyuter dasturlarini afzallik va kamchiliklari.

11-mavzu: Texnik modellashtirish jarayoni haqida ma’lumotlar.

Modellashtirishning maqsadi va bosqichlari. Kiyim yangi modelini loyihalash bosqichlari. Yangi modellarni badiiy texnik loyihalash asoslari. Loyihalash bosqichlari. O‘xshash modellarni tanlash va ularning tahlili. Bazaviy asoslar yordamida yangi modellar konstruksiyalarini tuzish. Yangi model tuzilishining tahlili. Modelga mos bazaviy konstruksiyani tanlash. Bazaviy asosdan yangi konstruksiyalar tuzish usullari.

12-mavzu: Birinchi xil konstruktiv modellashtirish usullari.

Birinchi xil konstruktiv modellashtirish usullari: Vitachka yo‘nalishini o‘zgartirish. Detallar bo‘linishi. Taxlamalarni loyihalash xususiyatlari. Model xususiyatlarini chizmada qurish.

Ikkinchi xil konstruktiv modellashtirish usullari. Konstruktiv asosning siluetini o‘zgartirib modellashtirish usullari: Parallel kengaytirish. Konussimon kengaytirish yoki toraytirish, detallarni toraytirish yoki burmalar hosil qilish.

13-mavzu: O’tkazma yengli konstruktiv asosdan reglan bichimini modellash.

O’tkazma yengli konstruktiv asosdan reglan bichimini modellash: O‘tqazma yeng o‘miz va qiyamalari shakllarining o'zaro bog‘lanishi. Reglan bichimining xususiyatlari. Reglan bichimini konstruksiyalash. O'rta choksiz yoki yelka

vitachkasiz reglan yeng konstruksiyasi.
Yaxlit bichilgan yeng konstruksiyasini tuzish: Yaxlit bichilgan yenglarning konstruktiv xususiyatlari. Yaxlit bichilgan yeng xillarini konstruksiyalash. Yangi kiyim xilini konstruksiyalash.

14-mavzu: Yordamchi detallarni chizish, andaza tayyorlash, uni ko'paytirish va gazlamaga joylashtirish.

Andazalar loyihasini tuzish. Andazalarni texnik ko'paytirish. Andazalarni gazlama ustiga qo'yish va bichish.

15-mavzu: Berilgan model uchun andazalar yoyilmasini ishlab chiqish va material sarfi normasini hisoblash.

Anzadazalar satxini o'lchash usullari. Andazalar yuzasini o`lchash mashinasi. Gazlama sarfini normalash. Bo'rlamaga gazlama sarflash normasi. To'shamaga gazlama sarflash normasi. Texnik (o'rtacha) norma. Fond normasi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu. Gavdadan o'lchov olish: bolalar o'lchamlarini aniqlash.
2-mavzu. Chaqaloqlar kiyimlari: qalpoqcha va ko'ylagi (raspashonka) konstruksiyasini qurish, andazasini tayyorlash.
3-mavzu. Qiz bolalar fartugi va ro'moli konstruksiyasini qurish M1:4
4-mavzu. Maktabgacha yoshdagi qiz bolalar koylagi va yeng asosi konstruksiyasini qurish M1:4
5-mavzu. O'g'il bolalar ko'ylagi asos konstruksiyasini qurish M1:4
6-mavzu. To'g'ri bichimli yubkaning asos konstruksiyasini qurish M1:4
7-mavzu. Ayollar shimi konstruksiyasini qurish M1:4
8-mavzu. Ayollar ko'ylagi asos konstruksiyasinii qurish M1:4
9-mavzu. Ayollar koylagini texnik modellashtirish
10-mavzu. Bir chokli yeng konstruksiyasini qurish
11-mavzu. Yoqalar konstruksiyasini qurish
12-mavzu. Erkaklar sorochkasi yengi va yoqasi konstruksiyasini qurish M1:
13-mavzu. Erkaklar shimi asos konstruksiyasini qurish M1:4.
14-mavzu. Asosiy va yordamchi andazalarini tayyorlash
15-mavzu.Andazalarni gazlamaga joylashtirish

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:
1. Maktab yoshigacha bo'lgan qizlar ko'ylagini texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
2. Maktab yoshidagi qizlar tungi ko'ylagini texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
3. Maktab yoshidagi qizlar bayram va tantana uchun kiyiladigan ko'ylagini texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
4. Qiz bolalar tungi ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.

5 Qiz bolalar ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
6.Qiz bolalar yubkalari uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
7. Qiz bolalar trapesiya yubkalari uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
8.Qiz bolalar taxlamali yubkalari uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
9.Qiz bolalar yubka – shimi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
10.Qiz bolalar milliy lozim uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
11.Ayollar tungi ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
12.Ayollar milliy ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
13.Ayollar murakkab usuldagi milliy ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
14.Bayram uchun kiyiladigan kiyimlarni texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
15.Tantanalar uchun kiyiladigan kiyimlarni texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
16.O'g'il bolalar ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
17.O'g'il bolalar shimi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
18.Yaxlit yengli kiyimlar uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
19.Reglan yengli kiyimlar uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
20.Erkaklar ko'ylagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.
21.Erkaklar pidjagi uchun texnologik xaritasini tuzish, maketini tikish.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular boyicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3.	**V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** **Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - gavdadan o'lchov olish, bolalar, ayollar va erkaklar kiyimlari asos konstruksiyasini qurish, asos konstruksiyani texnik modellashtirish; - tikuv buyumlari konstruksiyasini avtomatlashtirilgan tizimlari haqida ***tasavvur va bilimga ega bo'lishi***; - tikuvchilik buyumlari asos chizmalarini konstruksiyalash uchun gavdadan olinadigan o'lchovlar haqida, asos chizmalarni konstruksiyalash, kiyimlarni turli fasonda modellashtirish, maketlarni tayyorlash bo'yicha ***ko'nikmalarga ega bo'lishi***; - bolalar, ayollar, erkaklar kiyimlari asos chizmalarini konstruksiyalash uchun gavdadan olinadigan o'lchovlar haqida, asos chizmalarni konstruksiyalash, kiyimlarni turli fasonda modellashtirish, maketlarni tayyorlash, texnologik xaritalarni tayyorlash, tikuv buyumlari konstruksiyasini avtomatlashtirilgan tizimlarida konstruksiyalash ***malakasiga ega bo'lishlari kerak.*** -
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hioya qilish uchun loyihalar
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	**VIII. Asosiy adabiyotlar:** 1. Abdullayeva Q.M., "Tikuvchilik buyumlarini loyihalash va modellashtirish asoslari". O'quv qo'llanma. T.: "Adabiyot" 2006 2. Abduqodirov G'., "Kasb ta'limi praktikumi".T.: 2012 3. Gaipova N.S.va boshqalar. "Tikuvchilik texnologiyasi asoslari". O'quv qo'llanma. T.: "Adabiyot" 2006 4. Sharipov SH., Muslimov N., "Texnik ijodkorlik va dizayn". - T.: 2011 5. Karimova G., Komilova X., "Reklama va dizayn"-T.: "O'zbekiston" 2006 6. Jo'rayev H.O., Quliyeva SH.H., To'rabekov F.S., Karimova M.N., "Texnik ijodkorlik va dizayn". - T.: "Turon zamin ziyo" 2015 7. С.Ташпулатов, Ф.Алқаров, Г.Алимова, З.Хақназарова, Б.Мухторов, С.Ғофурова. Кийимларни компьютерда лойиҳалаш асослари. Т., "Илм зиё". 2014. 8. Д.Ткачев. Самоучитель AutoCAD. 2004. ЗАО. Издательский центр "Академия". 2010. 176 с. 9. Камилова Х.Х. и др. Методическое рекомендации по пользованию САПР одежды фирмы ГЕРБЕР. ТИТЛП. Ташкент. 2002. **IX. Qo'shimcha adabiyotlar:** 10.D.D.Zuparova, N.N.Karimova. "Dizayn tarixi". T.: 2015 11.A.I. Vorobyov, S.A.Limanskiy "Texnik konstruksiyalash va modellar yasash". T.: "O'qituvchi" 1992 12.Z.Davletsheva. "Tikuv buyumlarini tayyorlash texnologiyasi". O'quv qo'llanma. T.: "Sano standart" 2017 13.M.SH.Jabborova. "Tikuvchilik texnologiyasi". Darslik. T.:"O'zbekiston" 1994 **Axborot manbalari:** http://www.edu.uz–O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti. http:www.uzedu.uz – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti. http://www.gov.uz– O'zbekiston Respublikasi xukumati portali. www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK) www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta'lim resurslari portali
7.	**Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2023 yil "______" ______________dagi qarori bilan tasdiqlangan**
8.	**Fan/modul uchun ma'sul:** M.A,Xalmuxamedova – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Texnologik ta'lim" kafedrasi o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar:** S.A.Baltabayev – Nizomiy nomidagi TDPU, Texnologik ta'lim metodilasi kafedrasi dotsenti R.S.Shermuxamedov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Texnologik ta'lim" kafedrasi dotsenti